

Analyzing the factors affecting rural youth motivation for choosing agricultural jobs: The case of Maku free zone

Shahram Mohammadzadeh^{1*} and Gholam-Reza Azimkhani²

Article history:

Submitted: 27 November 2022

Revised: 29 October 2023

Accepted: 19 February 2024

Available Onlin: 19 February

2024

How to cite this article:

Mohammadzadeh, sh., and Azimkhani, Gh.R. 2025. Analyzing the factors affecting rural youth motivation for choosing agricultural jobs: The case of Maku free zone. *Rural Development Strategies*, 11(4): 524-539.

DOI: 10.22048/rdsj.2024.359902.2048

Abstract

In developing countries, young people are not only future leaders but also part of the human capital to achieve development. The unwillingness of young people to choose agricultural jobs is a serious threat to achieving sustainable rural development. The purpose of the research was to analyze the factors affecting the motivation of rural youth to choose agricultural jobs in the Maku free zone. The research was conducted using a survey method and questionnaire tool in 2016. The statistical population included all rural youth aged 15-24 in Maku Free Zone, 128 of whom were selected as samples by random sampling method. Data were analyzed by applying the chi-square test, phi and Eta coefficients, logistic regression, and SPSS software. The results showed that 74.2% of young people are interested in choosing agricultural jobs and 25.8% are interested in choosing non-agricultural jobs. Four variables including, the youth's view of agriculture (with Exp., 4.932), the literacy level of young people (with Exp., 0.538), the literacy level of the respondent's father (with Exp., 0.711), and marriage (with Exp., 1.350) explained their choice for agricultural jobs. Therefore, it is suggested that governmental and non-governmental organizations and institutions, while giving importance to the agricultural sector in macro-politics and introducing successful models of agriculture promote the value of work and employment in the agricultural sector so that, it is considered as part of the norms of the society. In addition, using free zone potential, the government can help their employment in the agricultural field by allocating land and water, providing facilities, and developing transformational and complementary industries.

Keywords: Motivation; Agricultural Jobs; Rural Youth; Rural economics; Maku Free Zone.

1- Assistant Professor of Agricultural Extension & Education, Department of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural Sciences & Natural resources

2- Department of Agricultural Management, Islamic Azad University, Maku Branch, Iran

Corresponding Author: sh.mohammadzadeh@urmia.ac.ir

© 2022, University of Torbat Heydarieh. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

مقاله پژوهشی

بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی (مورد مطالعه: منطقه آزاد ماکو)

شهرام محمدزاده^{۱*} و غلامرضا عظیم‌خانی^۲

تاریخ دریافت: ۹ شهریور ۱۴۰۱

تاریخ بازنگری: ۷ آبان ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۳۰ بهمن ۱۴۰۲

چکیده

در کشورهای در حال توسعه جوانان به عنوان جزئی از سرمایه انسانی برای رسیدن به توسعه می‌باشند و عدم تمایل جوانان برای انتخاب مشاغل کشاورزی تهدیدی جدی در دستیابی به توسعه پایدار روستایی به شمار می‌آید. هدف تحقیق حاضر، شناسایی عوامل مؤثر بر انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی در منطقه آزاد ماکو بود. تحقیق با بکارگیری روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه انجام شد. جامعه آماری شامل جوانان روستایی ۲۴-۱۵ ساله منطقه‌ی آزاد ماکو به تعداد ۲۰۳۲ بود که بر اساس فرمول نیاریکی تعداد ۱۲۸ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون کای اسکویر و ضرایب فی، و اتا و رگرسیون لجستیکی با به کارگیری نرم افزار SPSS Version 26 استفاده شد. نتایج نشان داد که ۷۴/۲ درصد جوانان علاقمند به انتخاب مشاغل کشاورزی و ۲۵/۸ درصد علاقمند به انتخاب مشاغل غیرکشاورزی هستند و چهار متغیر، دیدگاه جوانان به کشاورزی ($Exp=۴/۹۳۲$)، سطح سواد جوانان ($Exp=۰/۵۳۸$)، سطح سواد پدر پاسخگو ($Exp=۰/۷۱۱$) و تأهل ($Exp=۱/۳۵۰$) در مدل رگرسیونی معنی‌دار و پیش‌بینی‌کننده انتخاب آنها است لذا پیشنهاد می‌گردد که نهادها و دستگاه‌های دولتی و غیردولتی ضمن اهمیت دادن به بخش کشاورزی در سیاست‌گذاری‌های کلان، الگوهای موفق کشاورزی را در سطح جامعه ترویج نمایند تا ارزش کار و اشتغال در بخش کشاورزی جزء هنجارهای جامعه تلقی گردد. به علاوه، دولت با بهره‌گیری از پتانسیل منطقه آزاد با اختصاص زمین و آب کشاورزی، ارائه تسهیلات و توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی می‌تواند به اشتغال آنها در زمینه کشاورزی کمک نماید.

کلمات کلیدی: انگیزه؛ مشاغل کشاورزی، جوانان روستایی، اقتصاد روستا، منطقه آزاد ماکو

۱- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده مدیریت کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
۲- کارشناس ارشد گروه مدیریت کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ماکو، ایران
(* نویسنده مسئول: sh.mohammadzadeh@urmia.ir)

مقدمه

در کشورهای در حال توسعه جوانان نه تنها به عنوان رهبران آینده بلکه به عنوان جزئی از سرمایه انسانی برای رسیدن به توسعه می‌باشند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۱). عدم تعامل آموزش و بازار کار، نبود و نابرابری فرصت‌های شغلی برای زنان و مردان، سازمان یافته نبودن بازار کار کشور و کم رنگ بودن نقش آموزش عالی در این بازار از جمله مهم‌ترین موانع گذار موفق جوانان محسوب می‌شوند (عسکری ندوشن و صباغچی، ۱۳۹۷). عدم موفقیت در پیدا کردن شغل مناسب، پیامدهای منفی بلندمدت بر الگوهای شغلی و درآمد جوانان در تمام طول زندگی آنان دارد.

پرداختن به مسائل جوانان از چند جنبه حائز اهمیت است. جوانان مهم‌ترین و حساس‌ترین بخش جامعه بوده و بدنه اصلی آن محسوب می‌شوند. این قشر به عنوان نیروی کار عمده و مدیریت دو مؤلفه از عامل زمین، نیروی انسانی، سرمایه، مدیریت و تکنولوژی را در بر می‌گیرند. جوانان در شرایط سنی و جسمی بسیار مساعدی برای فعالیت، کسب و معاش قرار دارند و از نظر اقتصادی فعال‌ترین قشر جامعه می‌باشند؛ از نظر فرهنگی تربیت حساب شده و خردمندانه آنها نوید جامعه کارآتر در حال و آینده را خواهد داد. بر اساس داده‌های مرکز آمار ایران (۱۴۰۲) طی دهه‌های اخیر بیش از نیمی از نیروی کار مهم افراد روستایی به سبب نبود شغل و اشتغال مناسب به شهرها مهاجرت نموده و بخش عمده‌ای از جمعیت شهر را تشکیل می‌دهند. افراد مهاجرت کننده به شهر که اکثراً از قشر جوان می‌باشند، نه می‌توانند کشاورزان متریقی در بخش روستا و نه شهروندی ماهر و مؤثر برای جامعه شهری خویش باشند. از این رو این مهم سبب شده تا مناطق روستایی از یک طرف با کاهش واحدهای تولیدی زراعی سنتی و از طرف دیگر با کاهش درآمد روز افزون

خانوارهای روستایی مواجه شوند و کشور را با آینده مبهم در روستا روبرو کنند.

بنا بر تعریف سازمان ملل متحد، قشر جوان در گروه سنی ۱۵-۲۴ سال قرار دارد (داسگوپتا، ۲۰۲۲). بطور کلی در جهان از هر ۱۰ جوان زن و مرد ۱۵-۲۴ ساله فقط ۴ نفرشان در سال ۲۰۱۵ مشغول کار بوده‌اند که این رقم در سال ۱۹۹۱، پنج بود. در سطح جهانی میزان بیکاری جوانان نسبت به بزرگسالان بیش از ۳ برابر است (وی، ۲۰۱۵). در ایران افراد جوان در مقایسه با بزرگسالان، سطح بیکاری بالاتری دارند و کیفیت شغلی آن‌ها نیز پایین‌تر از سایر گروه‌های سنی است. طبق تعریف مرکز آمار ایران «تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر که در طول هفته مرجع (طبق تعریف کار) حداقل یک ساعت کار کرده باشد و یا بنا به دلایلی به طور موقت کار را ترک کرده باشد شاغل محسوب می‌شود. بر اساس آمارگیری تابستان ۱۴۰۲، جمعیت شاغلین ۱۵ ساله و بیشتر کل کشور ۲۴ میلیون و ۶۸۶ هزار نفر بوده که از این میزان ۷/۹ درصد بیکار بودند. که این میزان در بین گروه‌های سنی ۱۵-۲۴ ساله (قشر جوان) بیشتر می‌باشد. بررسی اشتغال در بخش‌های عمده اقتصادی نشان می‌دهد که در تابستان ۱۴۰۲، بخش خدمات با ۵۰/۵ درصد بیش‌ترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی بخش‌های صنعت با ۳۴/۰ درصد و کشاورزی با ۱۵/۵ درصد قرار دارند (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۲).

منطقه آزاد تجاری-صنعتی ماکو در شمال غربی ایران با مساحت ۳۸۶ هزار هکتار و جمعیت ۱۹۲۶۰۳ نفر (در سال ۱۳۹۵)، ۵۴۳۰۲ خانوار و ۲۶۱ روستای دارای سکنه دارای نرخ باسوادی ۸۰/۶ درصد، نرخ مشارکت اقتصادی ۳۹/۴ درصد و نرخ

۱- Dasgupta

۲- Way

نتایج متغیرهای جنسیت، امکانات روستایی، جمعیت و فاصله روستا تا شهر بر تمایل جوانان به ماندگاری در روستا مؤثر بوده است. سواری و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی عوامل مؤثر بر تمایل جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی شهرستان باغملک با کاربرد نظریه شغلی پرداختند. بر اساس نتایج، متغیرهای خودکارآمدی، نتیجه انتظارات، درک رفتار دیگران، علاقه و تسهیلات اثرات مثبت معنی دار و متغیر موانع اثر منفی معنی دار بر تمایل به اشتغال در بخش کشاورزی داشتند. متغیرهای خودکارآمدی، نتیجه انتظارات، درک رفتار دیگران، علاقه و موانع ۷۴ درصد واریانس تمایل جوانان نسبت به اشتغال در حرفه کشاورزی را می توانستند پیش بینی کنند.

حافظی و همکاران (۱۳۹۶) میزان گرایش جوانان روستایی بیران شهر استان لرستان را به زیربخش‌های مختلف بخش کشاورزی سنجیده و به این نتیجه رسیدند که بیشترین گرایش جوانان روستایی به بخش باغبانی و سپس به ترتیب به بخش‌های زراعت، صنایع تبدیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی، خدمات فنی کشاورزی، جمع‌آوری و فرآوری گیاهان دارویی محصولات جنگلی و مرتعی، دامداری و دامپروری، شیلات و آبیزان و در آخر دلالی و واسطه‌گری (خرید و فروش) محصولات کشاورزی وجود دارد. به علاوه گرایش جوانان به اشتغال در زیربخش‌های کشاورزی مربوطه در روستاهایی که فعالیت‌های باغبانی غالب بوده و نیز روستاهایی که گیاهان دارویی مرتعی و جنگلی جمع‌آوری و فرآوری شده و صنایع تبدیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی وجود دارد نسبت به روستاهایی که این فعالیت‌ها در آنها غالب نبوده یا وجود ندارد به طور معنی‌داری بیشتر است. بالعکس در روستاهایی که زراعت غالب می‌شد گرایش جوانان به ماندگاری در بخش زراعت کمتر می‌شود. در همین رابطه، محمدزاده و همکاران (۱۳۹۳) نیز گرایش کشاورزان به تبدیل اراضی زراعی به باغی را در روستاهای اطراف دریاچه ارومیه گزارش نمودند.

بیکاری ۸/۶ درصد می‌باشد. لذا مثل سایر مناطق کشور علیرغم داشتن پتانسیل‌های بخش کشاورزی، با مشکل اشتغال و بیکاری بویژه در میان قشر جوان مواجه هست. با ایجاد منطقه آزاد تجاری-صنعتی ماکو در سال ۱۳۹۱ زیرساختهای لازم برای توسعه از جمله در بخش کشاورزی فراهم شده است. احداث ۹ سد با ظرفیت ۴۲۰ میلیون متر مکعب و دارا بودن ۹۴ هزار هکتار اراضی قابل کشت و وجود ۳۲ هزار هکتار شبکه آبیاری تحت فشار و تولید و صادرات سالانه شاه میگو و آبیان در رودخانه ارس از جمله پتانسیل لازم برای توسعه بخش کشاورزی منطقه محسوب می‌شود (سازمان منطقه آزاد تجاری-صنعتی ماکو، ۱۴۰۱). این پتانسیل‌ها می‌تواند اشتغال قابل توجهی بویژه برای قشر جوان فراهم آورد که لازمه آن داشتن انگیزه برای کار کشاورزی در این قشر هست. لذا هدف از انجام مطالعه حاضر بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی در منطقه آزاد ماکو می‌باشد. با توجه به اینکه این مطالعه بر خلاف مطالعات دیگر در منطقه آزاد صورت می‌گیرد که زیرساختهای لازم برای اشتغال بخش کشاورزی فراهم شده است لذا به نظر می‌رسد به صورت واقعی-تر بتوان انگیزه جوانان را نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی سنجید.

محققان مختلف انگیزه جوانان را برای اشتغال در بخش کشاورزی مورد بررسی قرار داده‌اند. احمدی و همکاران (۱۴۰۱)، به بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه جوانان روستایی بخش کشاورزی با استفاده از رگرسیون لجستیک پرداختند. بر اساس نتایج، میزان رضایت از زندگی، میزان مشارکت در کشاورزی، میزان زمین آبی تحت مالکیت خانواده، امکانات رفاهی شهر و دشواری اشتغال در روستا از عوامل مهم انگیزه مهاجرت جوانان روستایی بود. محمودی و همکاران (۱۳۹۸)، به بررسی عوامل مؤثر بر تمایل به ماندگاری جوانان در روستاهای منتخب استان کرمانشاه با استفاده از الگوی جندسطحی پرداختند. بر اساس

شمس و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیق خود گزارش نمودند که ۷۰ درصد جوانان تمایل کم یا متوسط نسبت به انتخاب شغل کشاورزی در آینده دارند. دلایل عدم انتخاب مشاغل کشاورزی در آینده عبارت بودند از: پرزحمت بودن حرفه کشاورزی نسبت به مشاغل دیگر، عدم توجه کافی برنامه‌ریزان و سیاستگذاران به بخش کشاورزی و روستایی، دشوار بودن اخذ امکانات مالی و کمبود تسهیلات برای اشتغال در بخش کشاورزی، نبود نگرش مناسب نسبت به کار کشاورزی در بین جوانان، نبود فرصت‌های شغلی در روستا، نبود مراکز آموزشی و زیرساختی در روستاها، ریسک فعالیت‌های کشاورزی و آینده شغلی نامطمئن حرفه کشاورزی و جذاب بودن مشاغل غیرکشاورزی. سلطانی و همکاران (۱۳۹۳) به این نتیجه رسیدند که گرایش کلی جوانان روستایی شهرستان ایلام به اشتغال در بخش کشاورزی در حد متوسط می‌باشد. مهم‌ترین متغیرهای اثرگذار بر گرایش آنها به ترتیب اولویت عبارت بودند از: میزان آگاهی آنها به زمینه‌های اشتغال در بخش کشاورزی، میزان درآمد از محل تولیدات کشاورزی، میزان حمایت‌های دولت از اشتغال جوانان روستایی در بخش کشاورزی.

رستم‌علی زاده و همکارانشان (۱۳۹۲) به این نتیجه رسیدند که متغیرهای وضعیت اشتغال، نوع شغل، محل اشتغال، میزان درآمد ماهیانه و طبقه اقتصادی خانوار از عوامل مهم ماندگاری جوانان در روستا در شهرستان اهر می‌باشد و مهمترین عوامل دفع‌کننده جوانان از جوانان روستایی و گرایش آنها به مهاجرت در روستاها به ترتیب عبارتند از: کمبود امکانات رفاهی، بهداشتی، آموزشی و فرهنگی، نبود شغل مناسب و مشکلات کاری، کمبود وسیله حمل و نقل و حاصلخیز نبودن زمین‌های کشاورزی، ساخت تصویر منفی از روستا و متقابلاً تصویر مثبت از شهر.

مخت و همکاران (۱۳۹۱) نگرش جوانان روستایی

شهرستان گنبد کاووس را به اشتغال در بخش کشاورزی مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که میزان علاقه ۵۴ درصد جوانان به سکونت در روستا در حد مطلوب است. متغیرهای سن، جنس، میزان تحصیلات، میزان علاقه به سکونت در روستا، داشتن سابقه کسب و کار در بخش کشاورزی و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه، تحمل ابهام، چالش‌طلبی، عمل‌گرایی با انگیزه آنها رابطه مثبت معنی‌دار داشتند که از این میان ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه، تحمل ابهام، عمل‌گرایی و سن از عوامل تبیین‌کننده سطح نگرش آنها بود. ارتیاعی و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که میزان مشارکت جوانان روستایی کرمانشاه در توسعه کشاورزی در حد متوسط بوده که متغیرهای نگرش به اشتغال در بخش کشاورزی، عوامل انگیزشی، استفاده از منابع اطلاعاتی و ارتباطی، میزان اراضی زراعی و سن از عوامل تبیین‌کننده و تأثیرگذار در این زمینه می‌باشد. پورسینا و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که حدود ۸۱ درصد جوانان شهرستان کلاردشت نسبت به اشتغال در حرفه کشاورزی نگرش مثبت دارند. به علاوه متغیرهای نگرش، خودپنداری، آشنایی با مراکز و موسسات کشاورزی، سطح تحصیلات و سن با انگیزه جوانان برای اشتغال در حرفه کشاورزی رابطه معنی‌داری دارد که از بین چهار متغیر میزان مهیا بودن فرصت‌های شغلی در روستا، خودپنداری، نگرش به مشاغل کشاورزی و سن از عوامل تبیین‌کننده میزان انگیزه آنها نسبت به مشاغل کشاورزی است. موسایی و عمانی (۱۳۸۹) در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که بیش از ۶۰ درصد جوانان روستایی کهگیلویه و بویر احمد علاقمند به اشتغال در بخش کشاورزی بعد از اتمام تحصیلات خود هستند. به علاوه، میزان زمین زراعی، مشارکت اجتماعی، درآمد کشاورزی و نگرش جوانان روستایی، نوع نظام بهره‌برداری، آشنایی با سازمان‌های مرتبط و میزان درآمد جوانان روستایی از جمله

رسیدند که اکثریت جوانان چه بومی و چه مهاجر زمین‌های کوچکی به مساحت ۱ تا ۳ هکتار را برای اهداف کشاورزی در اختیار داشتند و در این زمینه دو دلیل عمده عبارتند بودند از: قیمت بالای زمین در رقابت با زمین‌های مسکونی و عدم تمایل بزرگان به آزادسازی زمین و کمبود فزاینده زمین‌های مولد خانگی .

در زمینه اشتغال جوانان به شغل‌های کشاورزی دو موضوع آموزش و دیجیتالی شدن بخش کشاورزی مؤثر می‌باشد. مطالعات در بنین نشان داد که برنامه‌های مربی‌گری که به فارغ‌التحصیلان رشته‌های مرتبط با کشاورزی ظرفیت‌سازی (مهارت‌های دیجیتالی، مهارت‌های جستجوی شغل و مهارت‌های بین فردی) و همچنین پشتیبانی از کارکنان حرفه‌ای جوان یا ارشد ارائه می‌دهد، احتمال استخدام در بخش کشاورزی را در کل ۱۶/۴ درصد (۱۸/۷ درصد برای مردان و ۱۱/۹ درصد برای زنان) افزایش می‌دهد. به علاوه، کارکنان حرفه‌ای با دریافت کمک‌های عملی مرتبط با شغل، دیدگاه واقع بینانه در محل کار داشته و از حمایت روانی و عاطفی برخوردار می‌شوند (کاکي و همکاران^۶، ۲۰۲۳). به علاوه، رباتیک و کامپیوتری شدن، بخش تولید کشاورزی را به سوی عصر جدید اتوماسیون تغییر داده است. ربات‌ها در طول تاریخ برای انجام کارهای معمولی که نیاز به قدرت بدنی، دقت و تکرارپذیری داشتند، استفاده می‌شدند، در حالی که انسان‌ها به کارهایی با ارزش افزوده بیشتری که نیاز به مهارت‌های استدلال و تصمیم‌گیری دارند، درگیر می‌شوند. از سوی دیگر، در عصر حاضر ربات‌ها نیز به طور فزاینده‌ای در چندین کار غیر معمول که نیاز به مهارت‌های شناختی دارند، مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. این تحول تکنولوژیک تحولی اساسی و اجتناب‌ناپذیر در چشم‌انداز مشاغل کشاورزی ایجاد کرده که تأثیر اجتماعی و اقتصادی بالایی از نظر ایجاد و یا

عوامل مؤثر بر نگرش جوانان روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی می‌باشد. عمانی^۱ (۲۰۱۱) در تحقیقی در شهرستان شوستر به این نتیجه رسید که دلایل عمده مهاجرت جوانان به مراکز شهری عبارتند از: اشتغال، تحصیل، مسائل مربوط به تشکیل خانوار و دوری جستن از خانواده. بر این اساس ۸ راهبرد جذب و حفظ جوانان روستایی عبارتند از: بهبود فرصت‌های شغلی؛ ایجاد فرصت‌های تجربه کاری؛ فراهم آوردن فرصت‌های تحصیلی پس از دبیرستان؛ بهبود فرصت‌هایی برای فعالیت‌های اجتماعی؛ بهبود دسترسی به امکانات رفاهی؛ ارتقاء مزایای زندگی روستایی؛ اجاد کمیته‌های مشورتی جوانان؛ در اولویت قرار دادن جوانان از سوی دولت؛ ارتقاء مشارکت جوانان در تصمیم‌گیری‌های جامعه.

لاکستد و همکارانش^۲ (۲۰۲۳) در تحقیق خود گزارش نمودند که کمبود کارگر در مشاغل کشاورزی ایالات متحده، اغلب به ویژه قبل از COVID-19 وجود آمده است. هر چند تمایل به پذیرش شغل‌های کشاورزی بعد از دوره پاندمیک افزایش پیدا کرده است. برخی مطالعات نشان داده‌اند که مشاغل کشاورزی بیشتر برای مهاجران در نظر گرفته شده و در این خصوص تبعیض وجود دارد (لوپز باررا^۳، ۲۰۱۶). اروچ و چاغلار^۴ (۲۰۲۲) در تحقیقی دلایل افزایش تمایل جمعیت روستایی به شغل‌های غیر کشاورزی را بررسی نمودند و به این نتیجه رسیدند که تمایل به کار در مشاغل غیرکشاورزی در بین افراد باسواد بالاتر، دارای زمین کشاورزی کوچکتر، سطح درآمد پایین‌تر، فاقد امنیت اجتماعی و نیز آنها که تنها در زمین خود کار می‌کنند بیشتر است. کیدیدو^۵ و همکاران (۲۰۱۷) دسترسی جوانان غنا به زمین کشاورزی به شکل تصرف متعارف زمین پرداخت و به این نتیجه

1- Ommani

2- Luckstead

3- Lopez Barrera

4- Oruç & Çağlar

5- Kidido

6- Kaki

حذف شغل ایجاد خواهد کرد (مارینودی^۱، ۲۰۲۱).

مواد و روش‌ها

نوع تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها توصیفی (غیرآزمایشی) می‌باشد که به روش تحقیق پیمایشی و همبستگی انجام شده است. همچنین محدوده جغرافیایی تحقیق شامل مناطق روستایی شهرستان ماکو که یکی از شهرستان‌های مرزی استان آذربایجان غربی در شمال غرب ایران است در نظر گرفته شده است.

جامعه آماری این تحقیق را جوانان روستایی ۲۴-۱۵ ساله شهرستان ماکو تشکیل می‌دهند که تعداد کل آنها ۲۰۳۲ نفر است. حجم نمونه آماری تحقیق حاضر، با استفاده از محاسبه فرمول نیاریکی^۲ (۲۰۰۹) به تعداد ۱۲۸ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری نیز تصادفی ساده می‌باشد که از روستاهای باشکند، گجوت، محمدکندی، سنگر، هندوار، یعقوب علی کندی، بولجک، هاسون بزرگ و کوچک، آنگل استخراج شده است.

ابزار تحقیق در این پرسشنامه محقق ساخته بود. برای تأیید روایی آن توسط ۵ نفر متخصص ترویج و اقتصاد کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت. مقدار آلفا کرونباخ ۰/۸۱۲ بود و لذا پایایی تحقیق در بخش سؤالات مربوط به دیدگاه جوانان روستایی نسبت به فعالیت‌های کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت. پرسشنامه تحقیق شامل چهار بخش بود: الف) متغیرهای مستقل فردی، اجتماعی و حرفه‌ای؛ شامل ویژگی‌های فردی (سن، سطح سواد، وضعیت تأهل)؛ ویژگی‌های خانوادگی (سطح سواد پدر، تعداد اعضای خانوار)، ویژگی‌های اجتماعی (نوع شغل، نوع بیمه)؛ ویژگی‌های کشاورزی (سابقه کشاورزی، میزان مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی، میزان زمین زراعی، میزان مهارت

کشاورزی، عضویت در تشکل‌های کشاورزی)؛ ویژگی‌های محل سکونت (فاصله از شهر، میزان امکانات تفریحی و میزان فرصت‌های شغلی)؛ ۲) دیدگاه جوانان نسبت به فعالیت‌های کشاورزی که در قالب طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای و ۳) اولویت اقدامات دولت برای اشتغال که به صورت متغیر اسمی ۵ گزینه-ای سنجیده شد. ۴) متغیر وابسته: انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی بود که به صورت متغیر دووجهی سنجیده شد. مطابق تعریف هاریس و فولر^۳ (۲۰۱۴) مشاغل کشاورزی شامل کلیه زیربخش‌های کشاورزی اعم از زراعت، دامداری، باغداری، درختکاری، سبزی‌کاری، درختکاری، دامپزشکی، تلفیق دامپروری و زراعت، تلفیق جنگلداری و دامداری می‌شود. به مشاغل کشاورزی کد یک و مشاغل غیرکشاورزی (شامل شغل‌های معلمی، استاد دانشگاه، مهندسی، نظامی، هنری، قضاوت، تجارت، مشاغل اداری و صنعتی) کد صفر در نظر گرفته شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و تحلیلی و نرم افزار SPSS Version 26 انجام گرفت. در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های مرکزی (میانگین، میانه، مد) و پراکندگی (کمینه، بیشینه، انحراف معیار و واریانس و ضریب تغییرات) استفاده شد. برای آمار تحلیلی از ضرایب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون لجستیک استفاده شد. به منظور بررسی تأثیر هر کدام از متغیرهای مستقل (ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های خانوادگی، ویژگی‌های کشاورزی، ویژگی‌های محل سکونت، دیدگاه جوانان نسبت به فعالیت‌های کشاورزی و ویژگی‌های علاقمندی) بر متغیر وابسته (انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی)، با توجه به اسمی بودن مقیاس اندازه‌گیری متغیر وابسته از آزمون کای اسکویئر و ضرایب فی (برای متغیرهای مستقل اسمی ۲*۲، کرامر) (برای متغیرهای

1- Marinoudi

2- Nyariki

3- Harris & Fuller

انحراف معیار بعد خانوار ۵/۶ و ۲/۰۸ با بیشینه ۱۲ و کمینه ۲ بود. حدود نیمی از پاسخگویان (۶۳ نفر معادل ۴۹/۲ درصد) در تعاونی تولید کشاورزی عضو بودند و نیمی دیگر در تشکل‌های زیر عضو بودند که به ترتیب عبارت بودند از: طرح بسیج سازندگی (۲۰ نفر معادل ۱۵/۶ درصد)، شورای اسلامی روستا (۱۳ نفر معادل ۱۰/۲ درصد)، کتابخانه روستایی (۱۱ نفر معادل ۸/۶ درصد) و باشگاه جوانان روستایی (۳ نفر معادل ۲/۳ درصد) و سایر تشکل‌ها (۱۸ نفر معادل ۱۴/۱ درصد). از منظر اشتغال، حدود ۴۰ درصد افراد شاغل، ۳۳ درصد دانش‌آموز یا دانشجو و ۲۷ درصد بیکار بودند. بیشترین تعداد (۹۰ نفر) معادل ۷۰/۳ درصد پاسخگویان دارای بیمه روستایی و یا تامین اجتماعی، ۲۶ نفر (۲۰/۳ درصد) بودند. فقط تعداد ۷ نفر (۵/۵ درصد) از پاسخگویان از بیمه خدمات درمانی و ۵ نفر (۳/۹ درصد) از سایر بیمه‌ها استفاده نموده بودند. میانگین و انحراف معیار تجربه کار کشاورزی پاسخگویان به ترتیب ۵/۴ و ۳/۳۵ سال با بیشینه ۱۵ و کمینه صفر بود و جوانان سطح مهارت خود را در زمینه فعالیت‌های کشاورزی از جمله زراعت، دامداری، باغداری و بویژه ماشین‌آلات پایینتر از سطح متوسط ارزیابی نمودند. میزان مشارکت جوانان در فعالیت‌های کشاورزی در سطح پایینتر از حد متوسط بود. میانگین و انحراف معیار میزان اراضی زراعی و باغی قابل کشت (بر حسب هکتار) پاسخگویان حدود ۳/۹ و ۴/۴۵ هکتار با بیشینه ۴۰ و کمینه صفر بود.

میانگین فاصله روستا تا نزدیکترین شهر ۱۷/۷ کیلومتر با انحراف معیار ۱۳/۸ بود و از دیدگاه جوانان روستایی، وضعیت جاده‌های ارتباطی نامناسب، میزان فرصت‌های شغلی (صنایع دستی، کشاورزی، تجارت، حمل و نقل و سایر) محدود و وضعیت امکانات تفریحی نامناسب ارزیابی شد. رتبه‌بندی گویه‌های دیدگاه جوانان نسبت به فعالیت‌های کشاورزی نشان داد که علی‌رغم علاقمندی جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی با توجه به ماهیت بخش کشاورزی، از دیدگاه جوانان

اسمی مستطیل و رتبه‌ای و اتا (برای متغیرهای فاصله‌ای و نسبی) استفاده شد. رگرسیون لجستیک یک مدل آماری رگرسیون برای متغیرهای وابسته دوسویی مانند انتخاب و عدم انتخاب است. این مدل را می‌توان به عنوان مدل خطی تعمیم‌یافته‌ای که از تابع لجیت به عنوان تابع پیوند استفاده می‌کند و خطایش از توزیع چندجمله‌ای پیروی می‌کند، به حساب آورد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۲؛ رضایی و همکاران، ۱۴۰۱). انتخاب یا عدم انتخاب شغل کشاورزی به عنوان یک متغیر است که فقط دارای دو موقعیت هستند و مجموع احتمال هر یک آنها در نهایت یک خواهد شد.

نتایج و بحث

مشخصات فردی و خانوادگی و اجتماعی پاسخگویان

بررسی توزیع سنی پاسخگویان نشان داد که کمینه و بیشینه سن پاسخگویان به ترتیب ۱۶ و ۲۴ سال و میانگین و انحراف معیار سن آنها به ترتیب ۲۱/۸ و ۲/۷ سال می‌باشد. از لحاظ تحصیلات، از مجموع ۱۲۸ از شرکت‌کنندگان در تحقیق حاضر، بیشترین تعداد افراد (۳۴ نفر) معادل ۲۶/۶ درصد دیپلم و کمترین تعداد افراد یک نفر معادل ۰/۸ درصد بیسواد بوده‌اند. ۱۴ نفر (۱۵ درصد) تحصیلات ابتدایی، ۱۹ نفر (حدود ۱۴/۸ درصد) راهنمایی، ۱۷ نفر (۱۳/۳ درصد) متوسطه، ۲۱ نفر (۱۶/۴ درصد) فوق دیپلم و ۱۷ نفر (۱۳/۳ درصد) بالاتر از فوق دیپلم بودند. در مجموع به طور متوسط پاسخگویان از سطح سواد متوسطه برخوردار بودند. همچنین سطح سواد پدر ۷۶ نفر (حدود ۶۰ درصد) از پاسخگویان در حد بی‌سواد یا خواندن و نوشتن، ۴۰ نفر (۳۱ درصد) در حد سیکل یا راهنمایی و ۹ نفر (۷ درصد) در حد متوسطه بود و فقط ۳ نفر (۲/۳ درصد) از پدران آنها سواد دانشگاهی داشتند. از جنبه تاهل، از مجموع ۱۲۸ از شرکت‌کنندگان در تحقیق حاضر، ۷۸ نفر معادل ۶۰/۹ درصد مجرد و مابقی (۵۰ نفر معادل ۳۹/۱ درصد) متاهل بودند. میانگین و

اهمیت کمتر دولت به بخش کشاورزی، عدم اطمینان از آینده شغلی کشاورزی و اعتبار و منزلت پایین کشاورزی در جامعه از مشکلات اساسی بخش کشاورزی محسوب می‌شود (جدول ۱).

جدول ۱- دیدگاه جوانان نسبت به فعالیت‌های کشاورزی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۳۷۷	۱/۱۰	۳/۹۷	از طریق شغل کشاورزی می‌توان خدمت بیشتری به جامعه کرد.
۲	۰/۳۲۱	۱/۱۸	۳/۶۸	شغل کشاورزی از ارزش بیشتری برخوردار است.
۳	۰/۳۲۸	۱/۱۷	۳/۵۷	شغل کشاورزی را بیشتر از مشاغل دیگر دوست دارم.
۴	۰/۳۵۷	۱/۳۳	۳/۷۳	سودآور بودن کشاورزی باعث گرایش جوانان به آن می‌شود.
۵	۰/۳۶۱	۱/۱۶	۳/۲۱	علاقتمندم پس از پایان تحصیلات به کشاورزی مشغول شوم.
۶	۰/۳۶۴	۱/۱۵	۳/۱۶	علاقتمندم در ارتباط با کشاورزی ادامه تحصیل دهم.
۷	۰/۳۷۲	۱/۱۹	۳/۲۰	اشتغال به کشاورزی تنها اشتغال در روستا می‌باشد.
۸	۰/۴۸۲	۱/۳۵	۲/۸۰	دولت برای کشاورزان اهمیت زیادی قائل است.
۹	۰/۴۸۵	۱/۲۹	۲/۶۶	آینده صاحبان مشاغل کشاورزی تامین است.
۱۰	۰/۵۱۷	۱/۳۷	۲/۶۵	کشاورزان اعتبار شغلی بالایی در جامعه دارند.

(کاملاً مخالف = (۱)، مخالف = (۲)، بیطرف = (۳)، موافق = (۴) و کاملاً موافق = (۵)) منبع: یافته‌های تحقیق

دولت در وهله اول با دادن زمین و آب کشاورزی سپس با کمک تسهیلات و در آخر با توسعه صنایع تبدیلی می‌تواند به اشتغال آنها کمک نماید. افزایش امکانات ادامه تحصیل و توسعه صنایع دستی جزء اولویت‌های درجه پایین جوانان برای ایجاد اشتغال محسوب می‌شود (جدول ۲).

از ۱۲۸ نفر پاسخگو، ۹۵ نفر (معادل ۷۴/۲ درصد) اولویت شغلی کشاورزی (شامل کشاورزی، دامداری، دامپزشکی و مهندسی کشاورزی) و مابقی یعنی ۳۳ نفر (۲۵/۸ درصد) اولویت شغلی غیر کشاورزی (شامل شغل‌های معلمی، استاد دانشگاه، مهندسی، نظامی، هنری، قضاوت، تجارت، مشاغل اداری و صنعتی) داشتند. به علاوه، از دیدگاه اکثریت جوانان پاسخگو

جدول ۲- توزیع فراوانی بر حسب اولویت اقدامات لازم برای اشتغال

اولویت اقدامات لازم	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
دادن آب و زمین کشاورزی	۱۰۶	۸۲/۸	۸۲/۸
دادن وام و امکانات دیگر	۱۲	۹/۴	۹۲/۲
امکان ادامه تحصیل جوانان	۶	۴/۶	۹۶/۸
توسعه صنایع دستی	۲	۱/۶	۹۸/۴
توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی	۲	۱/۶	۱۰۰
جمع	۱۲۸	۱۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق

روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی کاهش یافته است. همچنین شغل کشاورزی، تاهل و دیدگاه جوانان نسبت به کشاورزی با انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی همبستگی مستقیم و معنی‌دار نشان می‌دهد و به عبارت دیگر، با افزایش بهتر شدن دیدگاه جوانان نسبت به

نتایج همبستگی نشان داد که وضعیت تاهل، نوع شغل، سطح سواد جوانان، سطح سواد پدر و دیدگاه جوانان نسبت به فعالیت‌های کشاورزی با انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی همبستگی معنی‌دار دارد. به عبارت دیگر، با افزایش سطح سواد جوانان، سطح سواد پدر انگیزه جوانان

برازش ارائه شده است. در این آزمون پس از طی ۵ مرحله مقدار آماره χ^2 دو برابر $5/46$ با سطح معنی داری $0/708$ حاصل شده است که نشان می‌دهد مدل از برازش بسیار مناسبی برخوردار است.

در جدول ۵ خلاصه مدل ارائه شده است که با ضریب تعیین در رگرسیون چندگانه معادل است. در مدل ارائه شده، پس از طی ۵ مرحله، ضریب تعیین بین $0/284$ و $0/417$ قرار گرفته است که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل مدل توانسته‌اند بین $28/4$ تا $41/7$ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند.

فعالیت‌های کشاورزی، انگیزه آنها برای انتخاب مشاغل کشاورزی نیز افزایش یافته است. در این تحقیق، بین سایر متغیرها با انگیزه جوانان روستایی برای فعالیت‌های کشاورزی رابطه معنی داری دیده نمی‌شود (جدول ۳).

برای تعیین سهم هر یک از عوامل مؤثر بر انگیزه جوانان روستایی در اشتغال به کارهای کشاورزی، با توجه به دو سطحی بودن متغیر پاسخ از تحلیل رگرسیون لجستیک به روش گام به گام استفاده شد. نتایج حاصل در جداول ۵ تا ۷ نشان داده شده است. در جدول ۴ نتایج آزمون هوسمر-لمشو برای نیکویی

جدول ۳- ضریب همبستگی متغیرهای مستقل با انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی

سطح معنی داری	ضریب همبستگی			Pearson Chi-Square	متغیرهای مستقل
	Eta	Cramer's V	Phi		
0/401	-	-	-0/074	0/704	محل تولد
0/015*	-	-	0/216	5/952	وضعیت تاهل
0/049*	-	0/248	-	7/861	نوع شغل
0/017*	-/	0/366	-	10/206	سطح سواد
0/027*	-	0/333	-	14/234	سطح سواد پدر
0/232	0/317	-	-	12/857	سن
0/249	0/313	-	-	12/568	تعداد اعضای خانواده
0/076	-	0/257	-	8/451	میزان مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی
0/584	0/310	-	-	12/282	سطح اراضی کشاورزی
0/343	0/323	-	-	13/362	سابقه کشاورزی
0/648	0/334	-	-	14/275	میزان مهارت در فعالیت‌های کشاورزی
0/001**	-	-	-	11/187	دیدگاه نسبت به کشاورزی

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۴- نتایج آزمون هوسمر-لمشو (Lemeshow-Hosmer) برای نیکویی برازش

مرحله	مقدار آماره χ^2 دو	درجه آزادی	سطح معنی داری
۱	3/56	۸	0/895
۲	8/20	۸	0/414
۳	7/33	۸	0/501
۴	3/25	۸	0/918
۵	5/46	۸	0/708

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۵- خلاصه مدل رگرسیون لجستیک

مرحله	لگاریتم درست‌نمایی	ضریب تعیین کاکس و اسنل	ضریب تعیین نیجل کرک
-------	--------------------	------------------------	---------------------

۰/۱۲۵	۰/۰۸۵	۱۳۴/۷۱	۱
۰/۳۷۸	۰/۱۸۹	۱۱۹/۳۱	۲
۰/۳۴۵	۰/۲۳۵	۱۱۱/۸۹	۳
۰/۳۸۹	۰/۲۶۵	۱۰۶/۷۶	۴
۰/۴۱۷	۰/۲۸۴	۱۰۳/۳۵	۵

منبع: یافته‌های تحقیق

داشتند. به علاوه انتخاب مشاغل کشاورزی توسط پاسخگویان متاهل ۱/۳۵ برابر بیشتر از مجردها بود. بالعکس آنهایی که مشاغل غیر کشاورزی را به عنوان اولویت اول خود انتخاب نموده‌اند ۰/۵۳۸ برابر از سطح سواد بالاتر برخوردارند و سطح سواد پدر این قشر ۰/۷۱۱ برابر از آنهایی که مشاغل کشاورزی انتخاب می‌کنند بالاتر است. تأثیر متغیر سطح اراضی بر انتخاب مشاغل کشاورزی در منطقه مورد مطالعه معنی‌دار نبود.

بر اساس نتیجه جدول ۶ در مرحله پنجم حضور ۴ متغیر دیدگاه جوانان به کشاورزی با Exp، ۴/۹۳۲، سطح سواد جوانان با Exp، ۰/۵۳۸، سطح سواد پدر پاسخگو با Exp، ۰/۷۱۱ و تاهل با Exp، ۱/۳۵۰ در مدل رگرسیونی معنی‌دار است ولی حضور متغیرهای سطح اراضی و مقدار ثابت در مدل نهایی معنی‌دار نیست. بر این اساس آنهایی که اولویت اولشان انتخاب مشاغل کشاورزی است نسبت به آنهایی که مشاغل غیر کشاورزی انتخاب نموده‌اند ۴/۹۳ برابر دیدگاه‌های مثبت‌تر

جدول ۶- متغیرهای وارد شده در مدل در گام پنجم

متغیر	ضریب B	انحراف معیار	مقدار آماره والد	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	نسبت Exp(B)
دیدگاه افراد	۱/۵۹۶	۰/۴۳۲	۱۳/۶۳۹	۱	۰/۰۰۰	۴/۹۳۲
سطح سواد	-۰/۶۲۰	۰/۱۸۴	۱۱/۳۷۰	۱	۰/۰۰۱	۰/۵۳۸
سطح سواد پدر	-۰/۳۴۱	۰/۱۵۶	۴/۷۶۲	۱	۰/۰۲۹	۰/۷۱۱
تاهل	-۰/۳۰۰	۰/۱۴۵	۴/۲۹۵	۱	۰/۰۳۸	۱/۳۵۰
سطح اراضی	-۰/۰۹۹	۰/۰۶۵	۲/۳۳۷	۱	۰/۱۲۶	۱/۱۰۴
مقدار ثابت	-۱/۳۵۶	۱/۴۹۹	۰/۸۱۸	۱	۰/۳۶۶	۰/۲۵۸

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری

بررسی مشخصات حرفه‌ای جوانان در زمینه کشاورزی بیانگر آن است که متوسط تجربه کاری کشاورزی آنها ۵/۴ سال و میزان مشارکت جوانان در فعالیتهای کشاورزی در سطح پایین-تر از حد متوسط بوده و جوانان سطح مهارت خود را در زمینه فعالیتهای کشاورزی از جمله زراعت، دامداری، باغداری و بویژه ماشین آلات پایین‌تر از سطح متوسط ارزیابی نموده و معتقد بودند که میزان فرصتهای شغلی روستاها محدود است. سلطانی

و همکاران (۱۳۹۳) نیز نتایج مشابهی را گزارش نمودند. به علاوه، از دیدگاه جوانان دولت به بخش کشاورزی اهمیت لازم را نداده و اعتبار و منزلت بخش کشاورزی در جامعه نیز پایین می‌باشد لذا از آینده شغلی کشاورزی اطمینان لازم را ندارند. این نتیجه با یافته‌های سلطانی و همکاران (۱۳۹۳)، شمس و همکاران (۱۳۹۴) منطبق است.

به رغم مشکلات حاکم بر بخش کشاورزی، جوانان به فعالیتهای کشاورزی ارزش قائل بوده و آن را سودآور تلقی

انتخاب مشاغل کشاورزی همبستگی معنی‌دار دارد. بین سایر متغیرها با انگیزه جوانان روستایی برای فعالیت‌های کشاورزی رابطه معنی‌داری دیده نشد. طبق نتایج حضور ۴ متغیر دیدگاه جوانان به کشاورزی با Exp ، $4/932$ ، سطح سواد جوانان با Exp ، $0/538$ ، سطح سواد پدر پاسخگو با Exp $0/711$ و تاهل با Exp $1/350$ در مدل رگرسیونی معنی‌دار بود.

بر اساس نتیجه مدل رگرسیونی جوانانی که اولویت اولشان انتخاب مشاغل کشاورزی است نسبت به آنهایی که مشاغل غیر کشاورزی انتخاب نموده‌اند حدود ۵ برابر دیدگاه‌های مثبت‌تر دارند. به عبارت دیگر، با افزایش بهتر شدن دیدگاه جوانان نسبت به فعالیت‌های کشاورزی، انگیزه آنها برای انتخاب مشاغل کشاورزی نیز افزایش می‌یابد. لذا با توجه به تأثیر دیدگاه بر انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی لازم است که با حمایت‌های عملی در سیاستگذاری‌ها و اجراء انجام فعالیت‌های فرهنگی از قبیل تکریم کشاورزان به روشهای مختلف، ارائه مباحث کشاورزی و منابع طبیعی در متون درسی دانش آموزان در همه مقاطع و آشنا کردن آنها با اهمیت حرفه کشاورزی و همچنین، با در نظر گرفتن بازدیدهایی از مزارع و عرصه‌های موفق کشاورزی برای آنها، به بهبود دیدگاه و در نهایت، انگیزه آنها برای اشتغال به کشاورزی کمک شود. بعلاوه نظر به اینکه باشگاههای کشاورزی تأثیر زیادی در شکوفایی استعداد جوانان و برانگیختن آنها به فعالیت کشاورزی دارد ایجاد و تقویت چنین باشگاههایی کمک شایانی می‌تواند در علاقمند آنها به اشتغال در بخش کشاورزی نماید.

بر اساس نتیجه مدل رگرسیونی جوانان متاهل حدود $1/35$ برابر بیشتر از مجردها علاقمند به انتخاب مشاغل کشاورزی بودند. لذا طبق نتایج همبستگی جوانان متاهل نسبت به مجرد انگیزه بیشتری نسبت به انتخاب مشاغل کشاورزی از خود نشان می‌دهند. (قاسمی ادهابی و همکاران (۱۳۹۶) نیز به همین نتیجه رسیدند. احتمالاً این امر بدین دلیل است که افراد متاهل و

می‌کنند و علاقمند به فعالیت و ادامه تحصیل در بخش کشاورزی و خدمت به جامعه از آن طریق هستند. لذا از لحاظ اولویت انتخاب شغلی، حدود سه چهارم آنها علاقمند به انتخاب مشاغل کشاورزی (شامل کشاورزی، دامداری، دامپزشکی و مهندسی کشاورزی) بوده و فقط یک چهارم آنها علاقمند به انتخاب مشاغل غیر کشاورزی (شامل شغل‌های معلمی، استاددانشگاه، مهندسی، نظامی، هنری، قضاوت، تجارت، مشاغل اداری و صنعتی) بودند. این یافته به یافته شمس و همکاران (۱۳۹۴) و پورسینا و همکاران (۱۳۸۹) که گزارش کردند به ترتیب ۷۰ و ۸۱ درصد جوانان روستایی به فعالیت در بخش کشاورزی علاقمندند نزدیک بوده اما با نتایج یافته‌های (موسایی و عمانی، ۱۳۸۹؛ ارتیاعی و همکاران، ۱۳۹۰؛ سلطانی و همکاران، ۱۳۹۳) که گزارش نمودند حدود نیمی از جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی علاقمندند تا حدودی متفاوت است علت این موضوع احتمالاً به این دلیل است که وضعیت توسعه کشاورزی و فرصت‌های شغلی در برخی مناطق بهتر بوده و نیز طی سال‌های اخیر سیاست‌های دولت در جهت حمایت از بخش کشاورزی بوده لذا جوانان بیشتر به انتخاب مشاغل کشاورزی علاقمند شده‌اند. نتایج دیدگاه‌های جوانان نسبت به فعالیت‌های کشاورزی در همین تحقیق هم مرتبط یا این نتیجه است. ضمناً با توجه به نوپا بودن منطقه آزاد تجاری-صنعتی ماکو احتمال دارد به مرور زمان جوانان روستایی به بخش‌های صنعت و تجارت و خدماتی سوق پیدا کنند لذا پیشنهاد می‌شود زیر ساخت‌های لازم برای تجاری کردن بخش کشاورزی بویژه با توجه به ایجاد سدهای کرم آباد (با پمپاژ آب سد ارس)، شهید قنبری و بارون فراهم شود تا کشاورزی منطقه نیز همپای صنعت و خدمات رشد نماید.

در این تحقیق، نتایج همبستگی نشان داد که وضعیت تاهل، نوع شغل، سطح سواد جوانان، سطح سواد پدر و دیدگاه جوانان نسبت به فعالیت‌های کشاورزی با انگیزه جوانان روستایی برای

با بارتکفلی بالا بدلیل مشکلات اقتصادی بدنبال اشتغال زایی در شرایط موجود بوده سعی دارند با شرایط محیط واقعی خودشان را وفق دهند. نتایج همبستگی نشان داد که نوع شغل (کشاورزی و غیر کشاورزی) با انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی همبستگی معنی دار دارد. این بدین معناست که افرادی که شغل پدرشان کشاورزی می باشد از خود تمایل بیشتری برای اشتغال به حرفه کشاورزی نشان می دهند. بین انگیزش جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی و سطح تحصیلات آنان رابطه معکوس معنی داری به دست آمد. نتیجه مدل رگرسیونی نیز نشان داد که آنهایی که مشاغل غیر کشاورزی را به عنوان اولویت اول خود انتخاب نموده اند ۰/۵۳۸ برابر از سطح سواد بالاتر برخوردارند این یافته با نتایج تحقیق، ارتیاعی و همکاران (۱۳۹۰)؛ قاسمی ادهایی و همکاران (۱۳۹۶) و اروج و چاغلار (۲۰۲۲) مطابقت دارد اما با نتایج پژوهش پورسینا و همکاران (۱۳۸۹)، مطابقت ندارد. این موضوع به نظر می رسد از آنجا ناشی شود که تحصیل کردگان شاید به دلیل موقعیت اجتماعی پایین بخش کشاورزی و در جامعه امروزی ایران و پرزحمت بودن کار کشاورزی، تمایل چندانی به اشتغال در این بخش نداشته و ترجیح می دهند که در بخش های دیگری اقتصادی که بعضاً با رشته تحصیلی آنها نیز هم راستا نیست، مشغول به کار شوند. نتایج مطالعات لاکستد و همکاران (۲۰۲۳) و لویز و بارا (۲۰۱۶) نیز نشان داد که کارگران ترجیح می دهند در بخش غیر کشاورزی مشغول بکار شوند و کار در بخش کشاورزی را به مهاجران غیر بومی (اسپانیایی تبار) بسپارند. لذا لازم است در سیاستگذارپهای کلان جایگاه بخش کشاورزی بویژه با در نظر گرفتن بودجه متناسب و در خور برجسته شده تا بخش کشاورزی به صورت کلی و رشته ها و مشاغل کشاورزی به صورت اخص جایگاه واقعی خود را پیدا کنند.

بعلاوه بین انگیزش جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل

کشاورزی با سطح تحصیلات والدین آنان رابطه منفی معنی داری وجود دارد. مطابق نتیجه مدل رگرسیونی جوانانی که مشاغل غیر کشاورزی را به عنوان اولویت اول خود انتخاب نموده اند سطح سواد پدر این قشر ۰/۷۱۱ برابر از آنهایی که مشاغل کشاورزی انتخاب می کنند بالاتر است. یعنی انگیزش جوانان، مستقل از سطح تحصیلات والدین آنها نبوده و این تحصیلات در انگیزش جوانان روستایی برای انتخاب مشاغل کشاورزی موثر است. این امر به این دلیل است که سرپرست این جوانان به دلیل مشکلات و موانع بسیار در بخش کشاورزی تمایلی به اشتغال فرزندان خود در این بخش ندارند. از این رو پدران آنها ترجیح می دهند که به جای تشویق فرزندان خود به ادامه فعالیت کشاورزی، آنها را به مهاجرت به شهر جهت ادامه تحصیل در دانشگاه و یا یافتن شغلی دیگر تشویق نماید و البته این مسأله برای آینده کشاورزی کشور جای تأمل بسیار دارد. ضمناً یکی از اولویتهای درخواستهای جوانان از دولت نیز دادن زمین و آب کشاورزی به آنها بود. از دیدگاه اکثریت جوانان پاسخگو دولت در وهله اول با دادن زمین و آب کشاورزی سپس با کمک تسهیلات و در آخر با توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی می تواند به اشتغال آنها در زمینه کشاورزی کمک نماید. امکانات ادامه تحصیل و توسعه صنایع دستی جزء اولویتهای بعدی جوانان برای ایجاد اشتغال محسوب می شد. این یافته با نتایج شهریاران و همکاران (۱۳۹۳)؛ عمانی (۲۰۱۱)؛ کیدیدو (۲۰۱۷) منطبق است که به این نتیجه رسیدند که حمایت، نظارت و سرمایه گذاری های دولتی و خصوصی موجب افزایش توان صادراتی و لذا اشتغال در زیربخش های مختلف بخش کشاورزی خواهد بود. به علاوه بر اساس مطالعه مارینودی (۲۰۲۱) می توان از پتانسیل دیجیتالی شدن بخش کشاورزی در این راستا استفاده نمود و فرصت های شغلی را در این راستا فراهم کرد. بر این اساس، ایجاد منطقه آزاد تجاری-صنعتی ماکو در دهه اخیر فرصت مناسبی را برای تولید،

منطقه آزاد برای صادرات محصولات کشاورزی موجبات اشتغال جوانان به بخش کشاورزی را فراهم آورد.

فرآوری و صادرات محصولات کشاورزی ایجاد نموده است. لذا دولت می‌تواند با سرمایه‌گذاری‌های لازم و استفاده از پتانسیل

منابع

تفرجی پارک جمشیدیه تهران با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط. *محیط‌شناسی*، ۳۹ (۲): ۳۲-۲۵. doi: 10.22059/jes.2013.35411

سازمان منطقه آزاد تجاری-صنعتی ماکو. (۱۴۰۱). سرمایه‌گذاری یک هزار و ۵۰۰ میلیارد ریالی در حوزه کشاورزی منطقه آزاد ماکو. قابل دسترسی در: <https://makufz.ir/news/10308>

سلطانی، ع.، چهارسوقی امین، ح.، آرایش، م. ب. (۱۳۹۳). تحلیل عوامل مؤثر بر گرایش جوانان روستایی شهرستان ایلام به اشتغال در بخش کشاورزی. *مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، ۷ (۳): ۷۲-۵۷.

سواری ممبئی، آ.، و خسروی پور، ب.، و برادران، م.، و یزدان پناه، م. (۱۳۹۶). کاربرد نظریه شغلی اجتماعی در تبیین عوامل مؤثر بر تمایل جوانان روستایی پیرامون اشتغال در بخش کشاورزی (مورد مطالعه: شهرستان باغملک). *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)*، ۴۸ (۲): ۲۸۷-۲۹۸. doi: 10.22059/IJAEDR.2017.62746

شمس، ع.، قدیمی، م.، میرک‌زاده، ع. و هوشمندان مقدم فرد، ز. (۱۳۹۴). دلایل بی‌انگیزگی جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی (مورد مطالعه: شهرستان بوئین‌زهرا). *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی*، ۴۶-۲ (۴): ۸۶۹-۸۵۹. doi: 10.22059/IJAEDR.2016.58038

شهریاران، ف.، نبی‌ثان، ص.، و مهرایی بشرآبادی، ح. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر صادرات بر اشتغال در زیربخش‌های کشاورزی ایران. *راهبردهای توسعه روستایی*، ۱ (۱): ۲۸-۱۵. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2014.5996>

احمدی ا.، یعقوبی، ج.، خسروی پور، ب. (۱۴۰۱). عوامل مؤثر بر انگیزه مهاجرت جوانان روستایی بخش کشاورزی به شهر مورد: دانشجویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه زنجان. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*: ۱۱ (۳۹): ۱۴۶-۱۳۱.

ارتیاعی، ف.، چیدری، م.، و جعفری، م. (۱۳۹۰). عوامل تأثیرگذار بر مشارکت جوانان روستایی در زمینه توسعه کشاورزی. *مجله پژوهش روستایی*، ۲ (۳): ۷۳-۵۵.

پورسینا، م.، چیدری، م.، فرج‌الله حسینی، س.ج.، طهماسبی، م. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر میزان انگیزه جوانان روستایی برای اشتغال به حرفه کشاورزی: مطالعه موردی روستاهای شهرستان کلاردشت. *روستا و توسعه*، ۱۳ (۳): ۴۹-۳۱.

حافظی، ف.، رحیمیان، م.، غلامرضایی، س. (۱۳۹۶). سنجش گرایش جوانان روستایی به اشتغال در زیربخش‌های کشاورزی (مورد مطالعه: بیرانشهر در استان لرستان). *راهبردهای توسعه روستایی*، ۴ (۳): ۳۴۷-۳۳۳. doi: <https://doi.org/10.22048/rdsj.2018.72472.1629>

رستم‌علی‌زاده، و.، قاسمی اردهانی، ع. و رستمی، ن. (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر ماندگاری جوانان روستایی، مطالعه موردی شهرستان اهر. *پژوهش‌های روستایی*، ۴ (۳): ۵۳۴-۵۰۵. doi: 10.22059/JRUR.2013.36492

رضایی، ا.، محمدزاده، ش.، و زینالپور، ح. (۱۴۰۱). واكای عوامل مؤثر بر رفتار کشاورزان در بازپرداخت تسهیلات بانک کشاورزی شهرستان چالدران استان آذربایجان غربی. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۸ (ویژه نامه)، ۲۲۳-۲۱۳.

رضایی، ا.، نخعی، ن.، و محمدزاده، ش. (۱۳۹۲). برآورد ارزش

(۲)، ۳۷-۵۰

Dasgupta, S. (2022). Global employment trends for youth 2022 investing in transforming futures for young people (No. 995171991002676). International Labour Office, Economic and Labour Market Analysis Department. Available at:

https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_853321/lang--en/index.htm

Haris, D. R., & Fuller, D. Q. (2014). Agriculture: definition and overview. *Encyclopedia of global archaeology*, 104-113.

Kaki, R. S., Houessou, D. M., Gbedomon, R. C., Thoto, F. S., Gandji, K., Aoudji, A. K., & Biaou, G. (2023). Impact of mentoring on the likelihood of getting jobs in the agricultural sector in Benin. *Development in Practice*, 1-16. Doi:

<https://doi.org/10.1080/09614524.2023.2240039>.

Kidido, J. K., Bugri, J. T., & Kasanga, R. K. (2017). Dynamics of youth access to agricultural land under the customary tenure regime in the Techiman traditional area of Ghana. *Land Use Policy*, 60, 254-266. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2016.10.040>

Lopez Barrera, E. (2016). Hispanics immigrants on the fields: Is discrimination a barrier to get non-agricultural jobs? (Doctoral dissertation, NORTH DAKOTA STATE UNIVERSITY).

Luckstead, J., Nayga Jr, R. M., & Snell, H. A. (2023). US domestic workers' willingness to accept agricultural field jobs. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 45(3), 1693-1715. <https://doi.org/10.1002/aepp.13321>

Marinoudi, V., Lampridi, M., Kateris, D., Pearson, S., Sørensen, C. G., & Bochtis, D. (2021). *The future of agricultural jobs in view of robotization*. *Sustainability*, 13(21), 12109. <https://doi.org/10.3390/su132112109>

Nyariki, D. M. (2009). Household data collection

عسکری ندوشن، ع.، صباغچی، م. (۱۳۹۷). ارزیابی نیازهای جوانان و اولویت‌های سیاستی مرتبط با آنان در شهر یزد با به کارگیری الگوی اهمیت - عملکرد. *جامعه‌شناسی*

doi: [10.22108/JAS.2018.102124.1059](https://doi.org/10.22108/JAS.2018.102124.1059)

قاسمی اردهایی، ع. و نوبخت، ر.، رستمی، ن. (۱۳۹۶). ماندگاری جوانان، کارآفرینی و اشتغال پایدار در مناطق روستایی شهرستان اهر. *راهبردهای توسعه روستایی*، ۴ (۲): ۲۷۹-۲۶۵.

<https://doi.org/10.22048/rdsj.2017.62695.1583>

محمدزاده، ش.، صدیقی، ح.، پزشکی‌راد، غ.، مخدوم، م.، و شریفی‌کیا، م. (۱۳۹۳). تحلیل پیامدهای تغییر کاربری اراضی زراعی به باغی از دیدگاه باغداران در غرب حوضه آبریز دریاچه ارومیه. *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی*

doi: [10.22059/IJAEDR.2014.53850](https://doi.org/10.22059/IJAEDR.2014.53850)

محمودی، م.، و دانشور کاخکی، م.، و شاهنوشی فروشانی، ن.، و محمدی، ح. (۱۳۹۸). بکارگیری الگوهای چندسطحی در بررسی عوامل مؤثر بر تمایل به ماندگاری جوانان در روستاها (مطالعه موردی: روستاهای منتخب استان کرمانشاه).

doi: [10.22059/JTE.2019.72778](https://doi.org/10.22059/JTE.2019.72778)

مخت، س.، باقری، ا.، و شعبانعلی فمی، ح. (۱۳۹۱). بررسی نگرش جوانان روستایی شهرستان گنبدکاووس نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی. *روستا و توسعه*، ۱۵ (۴): ۱۳۶-

doi: [10.30490/RVT.2018.59107.115](https://doi.org/10.30490/RVT.2018.59107.115)

مرکز آمار ایران. (۱۴۰۲). نتایج آمارگیری نیروی کار. قابل

دسترس در: <https://www.amar.org.ir>

موسایی، م. و عمانی، ا. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر نگرش جوانان روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی، پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۳

between tendency of rural population to work in non-agricultural jobs and some socio-economic factors (example of Tokat Kazova great plain conservation area). *Journal of Rural Studies*, 92, 50-55.

<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.03.008>

Way, C. 2015. *The Millennium Development Goals Report*. United Nations, New York (USA).

for socio-economic research in agriculture: Approaches and challenges in developing countries. *J Soc Sci*, 19(2), 91-99. <https://doi.org/10.1080/09718923.2009.11892696>

Ommani, A. R. (2011). Strategies for Retaining Youth in Rural Communities. *Journal of American Science*, 7(1), 980-983.

Oruç, E., & Çağlar, İ. (2022). The relationship